

The background of the poster is a reproduction of Rembrandt's painting 'Portrait of a Man'. It depicts a man with a dark, textured cap and a thick, brown fur collar. The lighting is dramatic, highlighting the man's face and the texture of his clothing. The overall color palette is dominated by earthy browns and dark tones.

**NG
F**

**Studijní materiál
pro pedagogy**

R

Rembrandt

Portrét člověka / Portrait of a Man

**Palác Kinských / Kinsky Palace
25/9 2020 – 31/1 2021**

Obsah

1/ O výstavě

2/ Fenomén Rembrandt

3/ Náměty na aktivity na výstavě i ve škole

4/ Literatura a odkazy

1/ O výstavě

Ještě nikdy nebylo možné obdivovat v prostoru Národní galerie tolik Rembrandtových prací najednou. Zápůjčky pocházejí z renomovaných světových galerií a i navzdory pandemickým restrikcím se podařilo vytvořit výstavu s jedinečným obsahem zaměřeným v širším kontextu na téma poznání a vzdělanosti. Středobodem výstavy je pražský obraz *Učenec ve studovně*, jehož kontemplativní a niterný charakter udává základní obsahovou linii, okolo níž oscilují práce malířových holandských vrstevníků. Další umělecká díla rozvíjejí představu o Rembrandtovi jako tvůrci a člověku, který byl spjat s dobou, ale stal se nadčasovým a inspirativním vzorem. Tento fakt dokládá devět obrazů současných umělců, kteří byli v letech 2014 až 2017 vyzváni k autorské reinterpretaci *Učence ve studovně* a spolu s reprezentativním výběrem Rembrandtova úchvatného grafického díla jsou součástí výstavy.

2/ Fenomén Rembrandt

Rembrandt Harmensz. van Rijn – individualistický, svobodomyšlný a mnohvrstevný génius malby, který vtahuje diváka do svého vnitřního světa již čtyři století.

Narodil se v rodině leidenského mlynáře 15. 7. 1606 jako deváté dítě a také jediné, kterému rodiče dopřáli studium na latinské škole. Asi ve 14 letech vstoupil do učení k Jacobovi van Swanenburgh. Své školení završil půlročním pobytem v dílně amsterdamského malíře Pietera Lastmana, který mladého malíře seznámil s italským uměním. Rembrandt nikdy necestoval do evropských center a po celý život zůstával v Holandsku.

Rembrandt Harmensz. van Rijn
Saskia van Uylenburgh jako dívka, 1633
Staatliche Kunstsammlungen Dresden,
Gemäldegalerie Alte Meister

V roce 1625 si spolu s Janem Lievenssem otevřel ateliér v rodném městě. Maloval drobnější portréty a biblické náměty. V roce 1628 vytvořil svůj první lept. Již v té době získal jistý věhlas a začal učit. Jeho prvním žákem byl jen o sedm let mladší Gerrit Dou. Roku 1631 navázal spolupráci s obchodníkem umění van Uylenburghem v Amsterdamu a stal se vyhledávaným portrétistou. Nejslavnějším obrazem z počátku jeho kariéry byl skupinový portrét *Anatomie doktora Tulpa*.

Roku 1634, kdy Rembrandt namaloval pražský obraz *Učenec*, vstoupil do amsterdamského malířského cechu a oženil se se Saskií. Zakoupil honosný dům na Jodenbreestraat, stal se vášnivým sběratelem umění a ve své rezidenci zřídil de facto malířskou akademii. Jeho příjmy byly vysoké, plynuly z prodeje obrazů, grafik a poplatků za výuku. Rembrandt však nebyl dobrým hospodářem. Harmonické manželství skončilo po osmi letech v roce 1642 Saskiinou smrtí, kdy Rembrandt dokončoval své nejslavnější dílo *Noční hlídka*.

I když se po smrti své ženy dostal do určité společenské izolace a roku 1656 musel vyhlásit bankrot, mýtus o chudém a zapomenutém géniovi neodpovídá skutečnosti. Do konce svého života Rembrandt představoval respektovaného, i když ne zcela pochopeného umělce. Dostával zakázky od mocných patricijských rodin, např. Trip, de Geer, Six. Krátce před jeho smrtí roku 1669 jej navštívil velkovévoda toskánský Cosimo III. Medicejský.

Rembrandtův malířský projev, zejména pozdního období, zcela předběhl svou dobu. S malbou pracoval strukturálně, hnětl a vrstvil barevnou hmotu, materializoval světlo, pronikal do nitra věcí i duše. Vášnivě zaujetí grafickými technikami, zejména leptem, jej učinilo dodnes nenapodobitelným mistrem oboru. Zanechal rozsáhlé umělecké dílo čítající mnoho set položek – portréty, autoportréty, náboženské výjevy, krajinomalby, grafické listy. Stal se velkým vzorem moderního umění rodícího se v 19. století a je jím dodnes.

3/ Náměty na aktivity na výstavě a ve škole

Učenec ve studovně v tisíci příbězích

na výstavě

V Rembrandtových malbách ožívají tváře a charaktery jeho současníků a také postavy z biblických, historických a antických příběhů, kterým propůjčuje podobu svých blízkých i neznámých lidí. Takovým případem je obraz *Učenec ve studovně*.

Vyhledejte obraz.

Znáte nějaký příběh, knižní nebo filmový, v němž hlavní hrdina je někdo neznámý, tajemný, jehož osud postupně rozkrýváme? Pojdme podobně rozehrát v naší fantazii i příběh „učence“. Jaký asi byl, co měl rád, k čemu byl v životě povolán, co ho zajímalo? Kdyby tento muž promluvil, co by nám asi řekl?

K lepšímu pochopení postavy může pomoci, když se posadíte ve stejné pozici jako Učenec. Podívejte se, jako by vás něco vyrušilo. Levou ruku zvedněte ke svému hrdlu a sledujte během několika minut své pocity. Vžijte se do role jako herci.

po návštěvě výstavy

Napište fantastickou povídku nebo nakreslete komiks o muži z Rembrandtova obrazu. Možná o něm něco prozradí věci, které ho obklopují: glóbus, kniha, prsten na ruce, hebký plášť s kožešinou, zlatý řetěz kolem krku, pokrývka hlavy, kalamář. Proč tu jsou? Do textu můžete zapojit jen některé detaily, jako je prsten, gesto ruky atd.

Rembrandt Harmensz. van Rijn

Učenec ve studovně, 1634

Národní galerie Praha

https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.DO_4288

Rembrandtova paleta

na výstavě

Sledujte barevnou škálu obrazu. Které odstíny převládají, které úplně chybí?

Zaměřte se na plášť učence a zkoumejte jeho barevnost. Pozorujte a diskutujte, jak malíř používá světlo a stín, jakými malířskými prostředky popisuje měkkost a strukturu látky, modeluje objem. Kolik odstínů barev je na malbu pláště použito a jaké? Odstíny si sepište.

po návštěvě výstavy

Malujte: použijte suché pastely. Vyberte pouze sepsané odstíny barev a s nimi pracujte.

Studijní téma: ležící draperie.

Fantazijní téma: noční scéna.

1

Obraz v pohybu

na výstavě

Pozorujte gesta rukou na obrazech. I malá změna pohybu ruky dokáže změnit význam celého výjevu (např. palec nahoru znamená něco úplně jiného než palec dolů). Vyzkoušejte si gesta na sobě.

Využijte například obraz Ch. Paudisse, W. Drosta nebo A. de Geldera k vlastní krátké dramatické etudě s výmluvnými gesty.

Re-make After Rembrandt

na výstavě

Na obraz Učenec ve studovně reagovali v projektu After Rembrandt také současní umělci. Jejich díla najdete v posledních místnostech.

po návštěvě výstavy

I vy se obrazem inspiřujte a pokuste se na něj reagovat malbou (tempera, akryl ad.). Soustředte se však jen na dílčí část (některý z předmětů, látky, prostor, barevnost, kompozici, světlo apod.), kterou rozpracujete, a zdůvodněte výběr.

2

3

1/ Christopher Paudiss

Podobizna mladého muže (autoportrét?), 1661

Národní galerie Praha

https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.DO_4127

2/ Willem Drost

Zvěstování Panně Marii (fragment), před 1655

Národní galerie Praha

https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_1331

3/ Aert de Gelder

Vertumnus a Pomona

Národní galerie Praha

https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_112

Pieter Hermansz. Verelst
Učitel mezi žáky, kolem 1650
The Kremer Collection

Na scénu!

na výstavě

Nevelký obraz s motivem učitele mezi žáky od malíře Pietera Hermansz. Verelsta vám může být inspirací pro současný skupinový portrét. Ukazuje nám téma učení v Holandsku 17. století z jiného, mírně ironického úhlu, a navozuje představu o praxi ve vzdělávání v minulosti. Prohlédněte si obraz detailně, pozorujte, co která postava dělá. Zkuste odhadnout, na co asi jednotlivé postavy myslí a jaký vztah mají k učiteli.

po návštěvě výstavy

Vytvořte skupinový fotografický portrét vaší třídy. Rozehrajte jednotlivé postavy, rozpohybuje je, dodejte výjevu děj a vtip. Pohrajte si s kompozicí scény, postoji, natočením tváří. K tvorbě prostředí využijte vše ve třídě: lavice, židle, školní rekvizity atd. Obličejte vyniknou na tmém pozadí (zatemněte místnost nebo využijte temný kout). K bodovému nasvícení postav, které se zanořují do polostínu či tmy, lze dobře využít baterku nebo lampy. Kontrast světla a stínu dodá scéně dynamiku i jistou záhadnost spolu s výrazem vašich tváří. Scénu můžete rozehrát do několika fází, které nasnímate.

Prostudujte hru stínů a světla v Rembrandtových slavných skupinových portrétech *Noční hlídka* nebo *Anatomie doktora Tulpa*.

Simon Luttichuys
Zátiší s lebkou – Vanitas, kolem 1645
 Gdaňsk, Muzeum Narodowe w Gdańsku

Cornelis Norbertus Gijsbrechts
Quodlibet s dopisy, hřebeny a svitkem modrého papíru, 1675
 Kolín nad Rýnem, Wallraf-Richartz-Museum & Fondation Corboud

Tajný život věcí

Zátiší bylo a je velké téma výtvarného umění. V Holandsku 17. století bylo velmi oblíbené. Před návštěvou výstavy si vyhledejte, co znamená zátiší typu *vanitas*, co je *quodlibet* a *trompe l'œil*. Své poznatky uplatníte na výstavě při pečlivém průzkumu některých zátiší.

na výstavě

Pokuste se před obrazy odpovědět na tyto otázky: Čí je to nepořádek? Anebo smysluplný pořádek, který nám něco říká o svém majiteli? Jak spolu věci v zátiší souvisejí? Proč jsou namalovány právě v takovéto kompozici? Kdo je tak uspořádal? Zrcadlí se zde něco?

Rozpohybuje věci v krátké animaci nebo jako gif; stačí jen posunovat předměty v zátiší a každý posun vyfotografovat na mobil. Všechny obrázky nahrajte například v aplikaci Gifmaker.

Návod na tvorbu gifu: Pod tlačítkem Upload images si zkontrolujte, zda se vám nahrály všechny obrázky. Zvolte rychlost střídání obrázků (Animation speed). Zkontrolovat si ji můžete hned napravo v náhledu (Preview) a můžete se také podívat, jak bude výsledný gif vypadat.

Ve výstavě je vytvořeno interaktivní studio, kde je možné se zátiším pracovat. Sestavte z rozličných předmětů zátiší na konkrétní téma, například Babiččino zátiší, Zátiší bláznivého vědce (lékařky, kuchaře, studentky, listonoše atp.).

Jedním okem sem, druhým tam

na výstavě

Prozkoumejte různá zobrazení očí. Jak umělci vytvářejí dojem, že nás postava z obrazu pozoruje?

Zkuste nakreslit oči. Posad'te se ve dvojicích proti sobě a dívejte se do očí. Pozorujte tvar oka, jak se oko pod víčkem pohybuje, můžete okem koulet ze strany na stranu, seshora dolů. Poté zkuste nakreslit oko, které vás sleduje, a oko, které se dívá jinam než na vás. Sdílejte své dojmy z procesu kreslení.

Rembrandt Harmensz. van Rijn – kopie ze 17. století
Koupající se Batšeba (fragment)
Kolín nad Rýnem, Wallraf-Richartz-Museum
& Fondation Corboud

Rembrandt Harmensz. van Rijn
Autoportrét v baretu s udiveným výrazem, 1630
lept, papír
Rijksmuseum Amsterdam

Portfolio výrazů

na výstavě

Všimněte si obrazů nebo grafik, na kterých je výrazná mimika tváře, postavy mají výmluvný výraz.

Pokuste se co nejvíce portrétů – výrazů tváří pojmenovat. Např. zasněná, přemýšlivý, rozzlobená, veselý, rozzuřený, smutná, zamilovaný...

Sami si různé výrazy vyzkoušejte. Od vážných přes milé po zcela bláznivé. Nebojte se s mimikou obličeje experimentovat. Výrazy vyfotografujte. Vytvořte se spolužáky celou škálu obličejů – „portfolio“ výrazů.

Linie

na výstavě

V Rembrandtových kresbách a grafikách nalezneme veliké množství různorodých linií a šrafur. Všimněte si, jak jsou zobrazovány různé druhy vlasů, fousů. Pozorujte vlasy lidí okolo sebe: délku, sílu, vlasy hladké nebo kudrnaté, rovnost nebo vlnění. Vezměte si papír a tužku (k dispozici na konci výstavy ve studiu). Pomocí lineární kresby se pokuste vytvořit vzorník rozdílných typů vlasů.

Světlo a stín

na výstavě

Pozorujte na obrazech a především na grafikách, jak pracují mistři se světlem. Co je na díle osvětlené, co je ve tmě, odkud světlo vychází, diskutujte proč. Podívejte se na díla se zamhouřenýma očima. Co se změní?

po návštěvě výstavy

Připravte si bílou čtvrtku a celou ji pečlivě pokryjte přírodním uhlím. Vezměte si plastickou gumu. Použijte ji jako malířský nástroj – odebírejte černý uhlí až do světlého podkladu.

Rembrandt Harmensz. van Rijn
Student u stolu ve světle svíčky, kolem 1642
lept, papír
Národní galerie Praha

Pohled kritika

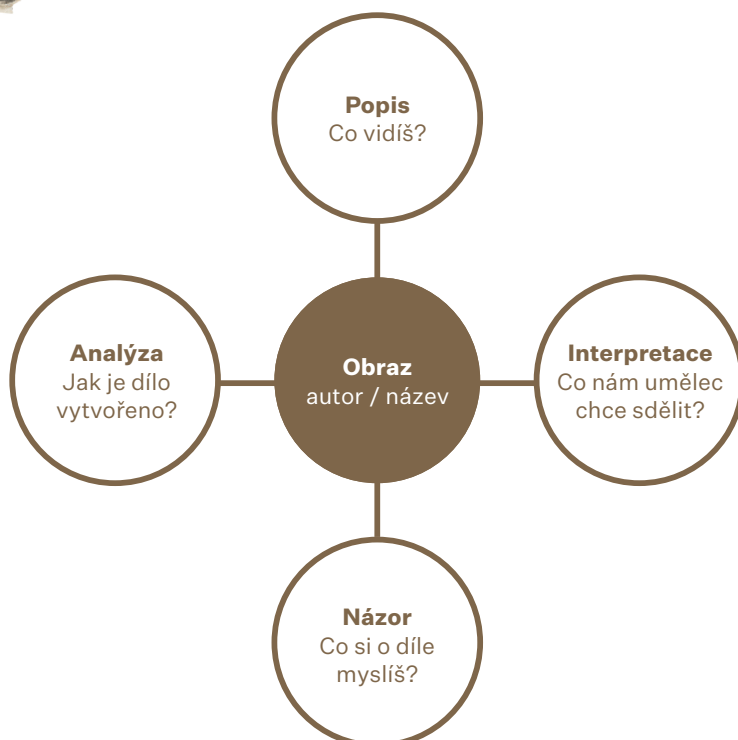
na výstavě

Staňte se uměleckými kritiky. Vyberte jedno dílo z výstavy a prostudujte ho pomocí těchto otázek. Jde o vaši analýzu, názor, interpretaci a popis. Můžete pracovat ve dvojicích či skupinách.

Rembrandt Harmensz. van Rijn
Útěk do Egypta – noční scéna, 1651
lept, suchá jehla, papír
Národní galerie Praha
https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.R_143710

Témata: Co osvětluje lucerna položená na lesní mýtině?
Co odkrývá světlo svíčky na studentově stole?
Co ozařuje měsíc oknem v malířově ateliéru?

Základní literatura

Lucie Němečková – Anja K. Sevcik (ed.), *Rembrandt. Portrét člověka*, Národní galerie Praha, 2020 (podrobný katalog výstavy)

Anja K. Ševčík (ed.), *Rembrandt & Co.*, Národní galerie v Praze, 2012

Andrea Steckerová (ed.), *Rembrandt a jeho Učenec*, Národní galerie v Praze, 2015

David Weiss, *Já, Rembrandt*, Svoboda, 1990

Gary Schwartz, *Rembrandt's Universe: His art, his life, his world*, Thames and Hudson, London, 2006 (new edition 2014)

Gary Schwartz, *Meet Rembrandt: Life and work of the master painter*, Yale University Press, New Haven, 2010

Simon Schama, *The Embarrassment of Riches: An Interpretation of Dutch Culture in the Golden Age*, 1987

Ernst van de Wetering, *Rembrandt: the painter at work*, University of California Press, 2016

Christoper Brown, *Rembrandt: the Master and His Workshop: Drawings and Etchings*, Yale University Press, 1991

Anna Tummer, *Frans Hals: Eye to Eye with Rembrandt, Rubens and Titian*, 2013

Bruyn, J. – Haak, J. – Levie, S. H. – van Thiel, P. J. J. – van de Wetering, E., *Corpus of Rembrandt Paintings*, vol. I – VI, 1982 – 2014 (dostupné on-line: <http://rembrandtdatabase.org/literature/corpus>)

Internetové odkazy, film

<https://www.rembrandtonline.org/>

http://www.rembrandtpainting.net/rembrandt_life_and_work.htm

<http://www.rembrandtresearchproject.org/>

<https://www.smithsonianmag.com/smart-news/rembrandt>

<http://rembrandtdatabase.org/>

Rembrandt, životopisný film, 1999, režie Charles Matton, hlavní role Claus Maria Brandauer

Programové oddělení Národní galerie Praha k výstavě

Rembrandt. Portrét člověka – palác Kinských, 25. 9. 2020 – 31. 1. 2021

Autorka výstavy: Anja K. Ševčík, Wallraf-Richartz-Museum v Kolíně nad Rýnem

Kurátorka výstavy: Lucie Němečková, NGP

Odborná spolupráce na výstavě: Blanka Kubíková, NGP

Autorky studijních materiálů: Jana Domšová, Jitka Handlová, Anna Chmelová, Jana Klímová

Grafická úprava: Heyduk, Musil & Strnad, Graphic design studio

© Národní galerie Praha, 2020